

Vraag 10 in dit examen is een stelopdracht. Reserveer voldoende tijd om deze opdracht te maken.

■ Nederland en Indonesië. Vier eeuwen contact en beïnvloeding

- 2p 1 Jaarlijks vertrokken er meer VOC-schepen vanuit Nederland naar Azië dan er terugkeerden. Noem twee oorzaken voor dit verschil.

Gebruik bron 1.

Naar aanleiding van deze tabel beweert een onderzoeker:

1 Je mag ervan uitgaan dat deze bron de *totale* omvang van de *Nederlandse* scheepvaart op Azië tussen 1610 en 1790 goed weergeeft.

2 Je kunt aan de bron zien dat de achteruitgang van de VOC niet te wijten is aan terugloop van de handel.

- 4p 2 Ondersteun elke bewering telkens met één argument.

- 4p 3 Een oorzaak van de Java-oorlog lag in de ontevredenheid van de Javaanse adel. Leg uit waarom de invoering van het Cultuurstelsel deze ontevredenheid zowel in politiek als in economisch opzicht wegnam.

- 3p 4 Het Cultuurstelsel maakte gebruik van de traditionele maatschappelijke verhoudingen op Java. Noem een kenmerk van die traditionele verhoudingen en leg uit op welke wijze het Cultuurstelsel hier gebruik van maakte.

- 4p 5 De activiteiten van de stoombootonderneming Koninklijke Paketvaart Maatschappij (de KPM) maakten een modern imperialistische politiek in de Indonesische archipel mogelijk. Noem twee van deze activiteiten en leg telkens uit welk verband er bestond tussen deze activiteit en het modern imperialisme.

- 4p 6 Het modern imperialisme in Indonesië kwam onder meer tot uiting in een uitbreiding van het effectieve gezag naar de Buitengewesten. Tussen dit modern imperialisme en de Ethische Politiek bestond verband. Leg uit dat
- de Ethische Politiek soms de legitimatie vormde voor het modern imperialisme en
  - het modern imperialisme voorwaarde was voor de Ethische Politiek.

Gebruik bron 2.

Colijn vertolkt hier de voorgedijgedachte.

- 4p 7 A Leg uit wat Colijn in deze bron daaronder verstaat.
B Geef de kern van de kritiek van Colijn op het onderwijsbeleid weer.

Gebruik de bronnen 2 en 3.

Een interpretatie:

Hatta vat de kritiek van Colijn op als koloniaal, maar toch zijn zij het hier op één punt met elkaar eens.

- 4p 8 Toon de juistheid van beide aspecten van deze interpretatie aan.

- 2p 9 De kwestie Nieuw-Guinea zorgde in 1957–1958 voor een plotselinge beëindiging van de directe Nederlandse invloed in Indonesië. Leg dit uit.

Eindexamen geschiedenis vwo 2002-I

havovwo.nl

Gebruik de bronnen 4a, 4b en 4c.

Stel: er komt een tentoonstelling over de relatie tussen Nederland en Indonesië. Jij werkt mee aan het onderwerp dekolonisatie en hebt daarvoor drie prenten van de politiek tekenaar L.J. Jordaan, de bronnen 4a, 4b en 4c uitgekozen. De organisatie van de tentoonstelling is bang dat er veel kritiek zal komen op je keuze. Je schrijft een memo aan de organisatie waarbij je ingaat op mogelijke kritiek en waarin jij je keuze verdedigt.

- 15p **10** Schrijf dit memo. Neem voor de samenhang de *cursief gedrukte* kopjes over.

De prenten die ik gekozen heb

In dit deel van je memo beschrijf je de prenten.

A Beschrijf per prent de visie van Jordaan op de verhouding tussen Nederland en het Indonesische nationalisme. Noem daarbij per prent een beeldelement dat past bij je beschrijving.

De kritiek op de prenten

Zowel vanuit de kringen van de oud-strijders, de toenmalige (Nederlandse) tegenstanders van de Republiek, als van Indonesische kant is kritiek te verwachten. Maak in dit deel een keuze voor het uitwerken van de kritiek van één van deze twee groepen.

B Maak duidelijk waarom deze prenten geen juist beeld geven in de ogen van de groep die je hebt gekozen. Licht dit toe met een gegeven uit elk van de drie prenten.

Waarom ik de prenten toch gebruik

Ondanks de kritiek vind je het beeld dat Jordaan geeft bruikbaar voor de tentoonstelling.

C Schrijf een afronding van je memo, waarin je

- reageert op de kritiek en
- uitlegt waarom en hoe je deze prenten toch kunt gebruiken in de tentoonstelling.

De Sovjet-Unie. Een systeem onder spanning

- 2p **11** In 1921 voerde Lenin de Nieuwe Economische Politiek (NEP) in. Welke twee redenen had hij daar toen voor?

Gebruik bron 5.

Alexandra Kollontaj verwacht in de communistische staat veranderingen in de verhouding tussen mannen en vrouwen.

- 4p **12** Ontleen aan de bron twee verschillende verwachtingen van Alexandra Kollontaj en toon bij elke verwachting aan of deze gerealiseerd is onder het bewind van Stalin.

De collectivisatie in een dorp begon vaak met het afbreken van de kerk.

- 2p **13** Noem hiervoor twee redenen.

Gebruik de bronnen 6a, 6b en 6c.

In de bronnen 6a, 6b en 6c geven verschillende historici hun visie op de Grote Terreur.

- 7p **14** A Ontleen aan elk van de bronnen telkens een verschillend motief voor de Grote Terreur.

B Trek uit de drie bronnen één gemeenschappelijke conclusie over het doel van de Grote Terreur.

Historici verschillen van mening over de vraag wie meer verantwoordelijk is voor de Grote Terreur, is dat Stalin of is dat het communistische systeem?

C Maak met een aan de bronnen ontleend argument duidelijk, waar volgens jou de verantwoordelijkheid het meest ligt.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Eindexamen geschiedenis vwo 2002-I

In de periode van de eerste vijfjarenplannen verdween de traditionele dorpsamenleving grotendeels.

- 3p 15 Geef drie voorbeelden waaruit dit blijkt.

Gebruik bron 7.

Stel: er wordt door een partijcommissie bekeken of deze fotocollage in 1934 als propagandamateriaal voor de Sovjet-Unie gebruikt kan worden. Er zijn twee mogelijkheden: deze collage wordt wèl of deze collage wordt niet goedgekeurd om in de Sovjet-Unie te worden verspreid.

- 4p 16 Geef voor beide mogelijkheden aan, welk argument de partijcommissie voor die keuze kan aanvoeren, telkens met het beeldelement waarop dat oordeel is gebaseerd.

Rond het midden van de jaren dertig ging de communistische partij van de Sovjet-Unie een andere politiek voeren ten aanzien van het gezin.

- 6p 17 A Noem twee overwegingen van de partij voor de vijandige opstelling tegenover het gezin vóór het midden van de jaren dertig.

B Noem twee veranderingen in de gezinspolitiek van de communistische partij vanaf het midden van de jaren dertig.

C Wat was de belangrijkste overweging voor de partijleiding om over te gaan tot deze koerswijziging?

In de jaren dertig kwamen veel meer jonge volwassenen terecht in hoge politieke functies dan in de Brezjnevperiode.

- 4p 18 Geef hiervoor twee verklaringen; vergelijk daarin telkens de situatie in de jaren dertig met die in de Brezjnevperiode.

Gebruik bron 8.

- 4p 19 A Toon met twee argumenten aan dat de omstandigheden die in de bron beschreven worden, kenmerkend zijn voor een totalitaire staat.

De houding die het Stalinregime dertig jaar eerder tegen schrijvers aannam, kan worden vergeleken met de houding van het regime onder Brezjnev, zoals die in de bron naar voren komt.

B Toon aan dat er tussen beide regimes sprake is van zowel continuïteit als van verandering.

Over het bewind van Brezjnev doet iemand de volgende uitspraken:

I In de opbouw van de partij was er duidelijk sprake van verstarring.

II In de houding ten opzichte van de nationaliteiten was er duidelijk sprake van stabiliteit.

- 4p 20 Geef bij elk van beide uitspraken een argument waarmee je de uitspraak ondersteunt.

Hoewel de economie slecht draaide, is er in de periode van Brezjnev weinig geprobeerd om de Sovjet-Unie vanuit Moskou te hervormen.

- 2p 21 Leg eerst voor leden van het Politbureau en daarna voor partijleiders in de deelrepublieken uit, waarom zij meestal tegen economische hervormingen waren.

Ook zonder openlijk protest bleek dat de Sovjetburgers in de Brezjnevperiode onvrede hadden met de planeconomie.

- 2p 22 Geef daarvan twee voorbeelden.